

SELETUSKIRI
maaeluministri määruse „Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav
toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

Eelnõu on vajalik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) artikli 10 lõike 2 alusel heaks kiidetud „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *MAK 2014–2020*) meetme 12 „Natura 2000 ja veepoliitika raamdirektiivi kohased toetused” tegevuse liigi „Natura 2000 toetus erametsamaale” rakendamiseks. Nimetatud meetet rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 30 alusel, mille kohaselt on võimalik anda põllumajandustootjatele ja erametsaomanikele iga-aastast toetust, et hüvitada lisakulusid ja saamata jäänud tulu, mis on tingitud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ (linnudirektiiv) ja nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (loodusdirektiiv) rakendamisest tulenevatest piirangutest. Tegevuse liigi „Natura 2000 toetus erametsamaale” raames toetuse andmise eesmärkideks on aidata kaasa Natura 2000 võrgustiku aladel kasvavates metsades looduskaitse nõuete täitmisele, säilitada nendes piirkondades väärtuslikud metsa elupaigad ning aidata erametsaomanikel kohaneda metsa majandamisele seatud piirangutega, mis tulenevad direktiivide 2009/147/EÜ ja 92/43/EMÜ rakendamisest. Natura 2000 erametsamaa toetusel on oma roll ka arengukava üldisemate eesmärkide saavutamisel: toetusega hõlmatavad hektarid panustavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punkti 4 alapunktis a nimetatud sihtvaldkonnas (4A – elurikkuse ennistamine säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärast tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine) metsamaa kohta seatud eesmärkide saavutamisele. Toetuse sihtalaks on 58 000 ha, sealhulgas piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal 47 000 ha ning sihtkaitsevööndis 11 000 ha.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Timo Anis (timo.anis@agri.ee, tel 625 6532), juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegid Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunikud Geir Veski (geir.veski@agri.ee, tel 625 6516) ja Gregori Palm (gregori.palm@agri.ee, tel 625 6206). Keeleliselt toimetas eelnõu Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (laura.ojava@agri.ee, tel 625 6523).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala. Selle kohaselt kehtestatakse määrusega MAK 2014–2020 meetme 12 „Natura 2000 ja veepoliitika raamdirektiivi kohased toetused” tegevuse liigi „Natura 2000 toetus erametsamaale” raames antava toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Toetuse andmise tingimused ja kord hõlmab sätteid toetatava tegevuse, toetuse ühikumäära ja selle vähendamise, riigiabi, taotleja ja toetusõigusliku maa nõuete, toetatava tegevuse nõuete, nõuetele vastavuse, toetuse taotlemise, taotlusega seotud kinnisasja võõrandamise, taotluse, toetatava tegevuse ja taotleja kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ning toetuse maksmise kohta.

Eelnõu §-ga 2 kehtestatakse, et toetatav tegevus on Natura 2000 võrgustiku alal asuval erametsamaal looduskaitsete piirangute järgimine. Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus on üheaastase kohustuseperioodiga toetus.

Eestis on mets üks peamine ökosüsteem ja metsandus on üks olulisemaid looduse mitmekesisust mõjutavaid majandusvaldkondi. Natura 2000 alad maismaal moodustavad pindalaliselt kokku 801 800 ha ning sellest on erametsamaad umbes 85 000 ha. Oluline on tagada kõikide Eesti looduslike metsaliikide elujõuliste populatsioonide ja kasvukohtade säilimine.

Erametsadel on maapiirkonna majandustegevuses tähtis osa. Seetõttu on bioloogilise ja maastikulise mitmekesisuse säilitamise seisukohast Euroopa Liidu abi oluline, et tagada Natura 2000 alal asuval erametsamaal looduskaitseadusest tulenevate kitsenduste ning EL-i linnu- ja loodusedirektiivi nõuete täitmine, oluliselt kahjustamata metsanduse üldist tasuvusläve ja metsaomanike konkurentsivõimet.

Looduskaitseaduse alusel on Natura 2000 alade kaitseks moodustatud kaitsealad, hoiualad ja püsielupaigad. Kaitsealad ja püsielupaigad on jagatud erinevateks võõnditeks, kus kehtivad erinevad piirangud. Sihtkaitsevõõndis on keelatud majandustegevus, kaitse-eeskirjaga võib lubada koosluse kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile. Piiranguvõõndis on lubatud säästev majandustegevus, uuendusraiate tegemine on piiratud. Hoiualadel on keelatud metsaraie, kui see võib ohustada ala kaitse-eesmärkide säilimist, ning kohustada võib kindlaksmääratud ajal metsaraie tegema ja selleks kindlaksmääratud tehnoloogiat kasutama. Projekteeritavad alad on sellised alad, mis asuvad Natura 2000 võrgustiku aladel ja on keskkonnaregistrisse kantud projekteeritava kaitstava loodusobjektina. Nende alade kaitse alla võtmine on algatatud või on esitatud nende kaitse alla võtmise ettepanek.

Iga kaitseala kohta on kehtestatud kaitse-eeskiri, mis määrab kindlaks ala spetsiifilised kaitsekorralduslikud nõuded. Kaitse-eeskiri on kaitseala kasutamise aluseks. Osaline või täielik majandamisest loobumine on vajalik keskkonnakaitsete eesmärkide ning bioloogilise ja maastikulise mitmekesisuse säilitamise vajaduse tõttu.

Eelnõu §-ga 3 kehtestatakse toetuse ühikumäär, mis lõike 1 kohaselt on sihtkaitsevõõndis asuva metsaala ühe hektari kohta 110 eurot kalendriaastas ning lõike 2 kohaselt Natura 2000 piiranguvõõndis, hoiualal või alal, mille kohta on tehtud looduskaitseaduse § 8 lõikes 1 nimetatud loodusobjekti kaitse alla võtmise ettepanek või mille kohta on algatatud looduskaitseaduse § 9 lõikes 1 nimetatud loodusobjekti kaitse alla võtmise menetlus (edaspidi *projekteeritav ala*), asuva metsaala ühe hektari kohta kuni 60 eurot kalendriaastas. Lõike 3 kohaselt on juhul, kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne määruse §-s 12 sätestatud vähendamiste otsuste tegemist tegevuse liigile eelarveaastaks määratud summat, lõikes 2 nimetatud toetuse täpseks ühikumääraks summa, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Lõikes 3 sätestatu põhineb toetuse väljatöötamisel partneritelt (sh Sihtasutus Erametsakeskus (edaspidi *EMK*) ja Keskkonnaministeerium) laekunud ettepanekutel, milles leiti, et eelarve puudujäägi korral tuleks vähendada toetuse ühikumäära proportsionaalselt nendel aladel, kus toetuse ühikumäär on 60 eurot/ha/a (piiranguvõõndis, projekteeritaval alal ja hoiualal) ning mitte vähendada toetuse ühikumäära sihtkaitsevõõndis, sest seal on piirangud reeglina kõige rangemad.

MAK 2014–2020 koostamise hetkel seati sihttasemeks 58 000 ha erametsamaa toetusõiguslikku pinda. Kui toetust taotletakse 58 000 ha Natura 2000 alal asuvale metsamaa kohta, siis jätkub eelarvest kõikide nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks täies ulatuses. Kui toetust taotletakse suurema pindala kohta, kujuneb piiranguvõõndi, hoiuala või projekteeritava ala ühikumääraks tõenäoliselt väiksem summa kui § 3 lõikes 2 nimetatud 60 eurot/ha/a.

Ühikumäärade arvutuste tegemisel on kasutatud kaitsepiirangutest tulenevate saamata jäänud tulude hindamise meetodikat. Lisaks kasutati erametsamaade metsaressursi arvestuse riiklikus

registris olevaid andmeid ning kulu ja tulu ühikuhindasid. Arvutustulemused kajastavad pikaajalist keskmist metsamaa aastast tootlikkust pindalaühiku (ha) kohta.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse, et uuel perioodil on Natura 2000 erametsatoetus erametsaomanikust ettevõtjale riigiabi komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2014, lk 1–75), artikli 36 tähenduses. Pannes Natura 2000 erametsatoetuse põllumajandus- ja metsandussektori ja maapiirkondade grupierandi määruse kohaldamisalasse, on Euroopa Komisjon toetuskeemi rakendamist mõnevõrra lihtsustanud, sest enam ei pea esitama riigiabi suuniste alusel riigiabi teatist Euroopa Komisjonile ning teatisele heakskiitu ootama. Eelnimetatud määruse alusel skeemi rakendades piisab sellest, kui Põllumajandusministeerium esitab Euroopa Komisjonile eelnimetatud määruse II lisas sätestatud vormil toetuse kohta kokkuvõtliku teabe, mille Euroopa Komisjon avaldab oma veebilehel (sh järgmised andmed: abi andev asutus, abimeetme nimetus, riiklik õiguslik alus, meetme liik, kestus, abi andmise kuupäev, abisaaja liik, eelarve jm). Selle määruse alusel antavat abi loetakse riigiabiks vaid ettevõtjast erametsaomanike (sh FIED) puhul.

Eelnõu §-ga 5 kehtestatakse nõuded taotlejale. Lõike 1 kohaselt võib toetust taotleda erametsaomanik metsaseaduse § 10 lõike 4 tähenduses – selleks on füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik, kellel on metsamaa.

Lõike 2 kohaselt ei tohi taotleja olla raskustes olev ettevõtja. Raskustes oleva ettevõtja mõiste on sätestatud komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikli 2 punktis 14.

Ettevõtja vastavust raskustes oleva ettevõtja kriteeriumitele hindab EMK. Selleks kasutatakse äriregistrist saadavaid andmeid, põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud andmeid või kontrollitakse ettevõtja raamatupidamist.

Lõike 3 kohaselt peab taotleja olema varem saadud riigiabi, mille Euroopa Komisjon on tunnistanud ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks, tagasi maksnud. Nimetatud nõue tuleneb komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikli 1 lõikest 5.

Seni ei ole Euroopa Komisjon Eesti põllumajandustootjatele ühtegi tagasinõude otsust teinud. Teave selliste otsuste kohta edastatakse Rahandusministeeriumi kaudu ja teabe edastamise EMK-le ja Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) korraldab Põllumajandusministeerium.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa kohta. Lõike 1 kohaselt võib erametsaomanik taotleda toetust enda omandis oleva metsaala kohta, mis on kantud looduskaitseaduse § 91 lõike 6 alusel Vabariigi Valitsuse korraldusega kinnitatud Euroopa Komisjonile esitatavate Natura 2000 võrgustiku alade loetelusse. Natura 2000 võrgustiku alad määratakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ artikli 4 lõigete 1 ja 2 ning nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ artikli 4 lõike 1 nõuete kohaselt. Samuti peab toetusõiguslik ala olema vähemalt 0,30 ha suurune ja kantud metsaalana keskkonnaregistrisse.

Lisaks peab metsaala vastama kas lõike 1 punktis 1 või lõike 1 punktis 2 sätestatud nõudele. Lõike 1 punktiga 1 sätestatakse, et metsaala peab vastama metsaseaduse § 3 lõike 2 punktis 2 nimetatud puittaimede kõrguse ja puuvõrade liituse nõudele. Puittaimed peavad olema vähemalt 1,3 meetrit kõrged ja puuvõrade liitus peab olema vähemalt 30%.

Viide metsaseaduse § 3 lõige 2 punktile 1, mis seni kehtis, on eelnõust jäetud välja seetõttu, et nende andmete kontrollitavust ei ole võimalik tagada. Põhjuseks on see, et maakatastri kõlvikuline koosseis ei ole ajakohane ja seda ka ei hoita tänasel päeval ajakohasena. Maakatastri kõlviku andmeid hetkel ei uuendata, need on fikseeritud maamõõtmise aegse seisuga ja kasutatavad vaid paber-/pdf kujul Maa-ametis. Seetõttu neid andmeid digitaalse kihina ei ole võimalik töödelda. Metsaseaduse § 3 lg 2 punkti 1 sätet on võimalik asuda rakendama siis, kui hakkab toimima uus e-Katastri infosüsteem (edaspidi *ETAK*). Selle

infosüsteemi raames on planeeritud kõlvikulise koosseisu pidamine ETAK põhiselt vastava ruumianalüüsi kaudu.

Lõike 1 punktiga 2 sätestatakse, et kui metsaalal ei ole puittaimed vähemalt 1,3 meetri kõrgused ja puuvõrade liitus vähemalt 30%, sest on tehtud metsaseaduse § 28 lõike 4 punktides 1–3 või 6 nimetatud raiet või puud on hukkunud loodusõnnetuse tagajärjel, on ka see ala toetusõiguslik. Need lubatud raided on:

- 1) uuendusraie, mille hulka kuuluvad lage- ja turberaie;
- 2) hooldusraie;
- 3) valikraie;
- 4) kujundusraie, mida tehakse kaitstaval loodusobjektil kaitse-eesmärgi saavutamiseks vastavalt kaitsekorralduskavale, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavale või kaitstava looduse üksikobjekti või vääriselupaiga seisundi säilitamiseks ja parandamiseks.

Metsaalade toetusõiguslikkuse osas on olnud eelneval programmiperioodil mitmeid vaideid, kus metsaomanik on leidnud, et on õigustatud toetust saada ka sel juhul, kui metsaala on kaetud põõsastikuga või paikneb vee all. Arvestades Natura 2000 toetus erametsamaale andmise eesmärki, ei ole toetuse eesmärk maksta kompensatsiooni alale, kus metsa ei ole, kuigi ala on kantud metsamaa kõlvikuna maakatastrisse.

Lõikes 2 defineeritakse metsaala mõiste. Metsaala moodustab metsamaa, mis asub ühe katastriüksuse ning piiranguvööndi, hoiuala ja projekteeritava ala piires, või mis asub ühe katastriüksuse ja sihtkaitsevööndi piires. Metsaala sisse loetakse kuni nelja meetri laiune tee, kraav ja tuletõkestusvöönd. Samuti arvestatakse metsaala sisse kuni 0,1 ha suurune lagendik ja elektripaigaldise kaitsevööndis olev maa, mida ei ole raadatud ja kus kasvab määruse § 6 lõike 1 tingimustele vastav mets. Need alad loetakse metsaala osaks, nende alade kohta võib toetust taotleda ja neid ei pea taotletava metsaala pindalast välja arvama. Kui metsaalal on üle nelja meetri laiune tee, kraav, tuletõkestusvöönd või elektripaigaldise kaitsevööndis olev maa, mis on raadatud ja mida hooldatakse perioodiliselt, või üle 0,1 ha suurune lagendik, siis seda ei loeta metsaala osaks ja selle ala kohta ei või toetust taotleda. Kui keskkonnaregistrisse kantud Natura 2000 toetusõiguslike metsaalade kaardil ei ole mitteabikõlblikke alasid metsaala pindalast välja arvatud, peab seda tegema taotleja ja taotlema toetust selle võrra väiksemale pinna kohta.

Katastriüksuse ja piiranguvööndi, hoiuala ja projekteeritava ala piires või katastriüksuse ja sihtkaitsevööndi piires asuva metsaala jagab veel eraldi metsaaladeks seda läbiv üle nelja meetri laiune tee, kraav, lagendik või muu ala. Kui keskkonnaregistrisse kantud Natura 2000 toetusõiguslike alade kaardil ei ole jagamist tehtud, peab seda tegema taotleja.

Tuletõkestusvööndite ja elektripaigaldise kaitsevööndi puhul on mitteabikõlblik üle nelja meetri laiune vöönd, kus ei kasva metsa (nt kasvavad põõsaliigid või on lage ala). Tuletõkestusvöönd koosneb tavaliselt mineraliseeritud ribast ja sellest kahel pool asuvast lehtpuuenamusega vööndist. Kui lehtpuuenamusega vööndis kasvavad puuliigid, mis vastavad metsaseaduse § 3 lõige 2 punktis 2 sätestatud puittaimede kõrguse ja puuvõrade liituse nõudele, siis see osa on toetusõiguslik. Metsaala pindalast tuleb välja arvata lage või põõsaliikidega kaetud ala, kui see on üle nelja meetri laiune või suurem kui 0,1 ha. Kui mittetoetusõiguslikku ala ei ole keskkonnaregistrisse kantud Natura 2000 toetusõiguslike alade kaardilt välja lõigatud, siis peab taotleja ise kaardil metsaala pindala vähendama. Sama põhimõtet tuleb rakendada ka elektripaigaldise kaitsevööndi aluse maa puhul. Kui kaitsevööndis ei kasva metsa (nt kasvavad põõsaliigid või on lage ala), on tegemist perioodiliselt hooldatava elektripaigaldise kaitsevööndi alaga, siis tuleb need alad kaardilt välja jätta. Kui üle nelja meetri laiuses kaitsevööndis ei kasva metsa ja raadamisega on liini kaitsevööndit laiendatud, perioodiliselt hooldatud või rajatud uus liin, mis ei kajastu Eesti Põhikaardil ning seetõttu ei vasta olemasolevad keskkonnaregistrisse kantud metsaalade kaardiandmed enam looduses olevale olukorrale, tuleb taotlejal endal taotluse esitamisel toetusõiguslikku pindala vastavalt vähendada. Kui elektripaigaldise

kaitsevööndi raadamine või perioodilise hooldamise ulatus ei ole selgepiirilisel tuvastatav, siis tuleb toetusõiguslik metsaala piiritleda kehtiva elektripaigaldise kaitsevööndi laiusest lähtuvalt. Kasvava metsaga alad nii kõrge- kui ka madalpingeliinide kaitsevööndites, kus ei ole tehtud raadamist ega perioodilist hooldamist (kus kasvavat metsa ei ole ära raiutud), on seega toetusõiguslikud.

Lõikega 3 sätestatakse, et toetust ei maksta keskkonnaministri 16. jaanuari 2009. a määruse nr 2 „Metsa korraldamise juhend” lisa nr 14 loetletud põõsaliikidega kaetud aladele. Metsa korraldamise juhendi lisa 14 sisaldab endas puu- ja põõsaliikide loetelu. Eelpool nimetatud lisa kohaselt liigitatakse põõsaliikideks järgmised liigid: paju, sarapuu, toomingas, pihlakas, paakspuu, türnpuu, kuslapuu, kadakas ja teised põõsaliigid.

Lõikega 4 sätestatakse, et Natura 2000 erametsa toetust ei või taotleda põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud maa kohta.

Lõikega 5 sätestatakse, et Natura 2000 toetust ei või taotleda keskkonnaregistrisse poolloodusliku kooslusena kantud maa kohta.

Lõikes 6 sätestatakse, et Natura 2000 erametsa toetust ei või taotleda metsaala kohta, mille kohta on sõlmitud vääriselupaiga kaitseks leping keskkonnaministri 4. jaanuari 2007. a määrusega nr 2 „Vääriselupaiga klassifikaator, valiku juhend, vääriselupaiga kaitseks lepingu sõlmimise ja vääriselupaiga kasutusõiguse arvutamise täpsustatud alused” sätestatud korras.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse toetatava tegevuse nõuded. Lõike 1 kohaselt peab taotleja toetuse saamiseks täitma kalendriaasta jooksul looduskaitseadusest ja metsaseadusest ning nende alusel kehtestatud õigusaktidest tulenevaid nõudeid.

Lõikes 2 sätestatakse toetusõigusliku metsaala piiripunktide märkimine, käsitledes olukorda looduses juhul, kui metsaala piir, mis on ühtlasi katastriüksuse piir, jookseb piki arusaadavat looduslikku piiri (tee, jõgi, kraav, kvartalisiht jne), st metsaala ja loodusliku piiri vahel ei ole lagedat ala ja katastriüksuse piir on tuvastatav loodusliku piiri järgi. Selles olukorras võibki piiriks lugeda arusaadava loodusliku piiri (tee, jõe, kraavi, kvartalisihi jne) ning katastriüksuse piirimärkide olemasolu sellel lõigul ei ole vajalik. Katastriüksuse piirimärkide olemasolu vastavalt katastriüksuse plaanile ja piiriprotokollile on vajalik vaid neis punktides, kus Natura 2000 erametsa metsaalaga kattuv katastriüksus eemaldub arusaadavast looduslikust piirist ja Natura 2000 erametsa metsaala piir ei ole seetõttu üheselt määratav.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse, et taotleja peab täitma nõuetele vastavuse nõudeid.

Nõuetele vastavus on süsteem, millega ÜPP enamike pindalapõhiste- ja loomatoetuste, sh toetus Natura 2000 erametsamaale, täies mahus saamine on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Süsteemi üldpõhimõtted on EL-i ülesed ja sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607) artiklites 91–95. Erinevate valdkondade nõuded on nõuetele vastavuse süsteemi kaasatud järkjärgult alates 2004. aastast. Toetuse saaja peab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal järgima põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest nõuetest, mille loetelu kinnitatakse iga aasta alguses ning mis on avaldatud nii Põllumajandusministeeriumi, PRIA kui ka teiste kontrolliasutuste

kodulehtedel. Nõuetele vastavuse järgimise kohustus on Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud kui toetusesaaja (ingl. k. *beneficiary*) kohustus, kuid selle all tuleb mõista ka toetuse taotlejat. Lõikes 2 täpsustatakse, et nõudeid tuleb järgida kogu kohustuseaasta ehk kalendriaasta vältel ja nõuete järgimise kohustus kehtib seega juba alates kalendriaasta algusest.

Kui taotlejal ei ole õigust kasutada põllumajandusliku majapidamise maad või ta ei tegele põllumajandusliku tegevusega, siis temale Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 3 alusel kehtestatud õigusaktis sätestatud maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning sama paragrahvi lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikud majandamisnõuded ei kohaldu.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse nõuded toetuse taotluse kohta ja taotluse esitamise tähtaeg. Taotlus tuleb esitada EMK-le. MAK 2014–2020 perioodil on jätkuvalt EMK pädevuses Natura 2000 erametsatoetuse taotluste menetlemine alates taotluse vastuvõtmisest taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemiseni ning selle edastamiseni PRIA-le, kes teeb toetuse maksmise või maksimisest keeldumise otsuse. PRIA ja EMK vahel on sõlmitud haldusleping, mille alusel on EMK-le kui metsanduse valdkonnas pädevale asutusele antud eespool nimetatud volitused.

Taotluse esitamise tähtaeg on 2.–21. maini. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), artikliga 13 on ette nähtud võimalus esitada taotlus teatava hilinemisega ning on reguleeritud tagajärjed taotluse hilisema esitamise eest. Taotluse esitamisega hilinemisel kuni 25 kalendripäeva võetakse taotlus vastu, kuid siis vähendatakse toetust 1% võrra iga hilinenud tööpäeva eest. Rohkem kui 25 kalendripäeva hiljem esitatud või postitatud taotlust EMK menetlusse ei võta. Posti teel saadetud taotluse puhul loetakse taotluse esitamise ajaks varasem postitempli kuupäev.

Kui taotleja soovib muuta taotluses esitatud andmeid, rakendab EMK komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklit 15. Taotluses näidatud metsaalade andmeid võib muuta ja metsaalasid võib taotlusesse lisada kuni 15. juunini. Kui taotlejat on teavitatud kohapealse kontrolli läbiviimisest, ei saa taotluses teha muudatusi enne, kui kohapealne kontroll on läbi viidud. Kui taotluses on leitud rikkumisi, ei saa teha muudatusi selles osas, kus avastati rikkumisi.

Natura 2000 erametsa toetuse taotlusvorm kehtestatakse selle eelnõu lisana.

Lisaks määruse lisas toodud vormi kohasele taotlusele tuleb esitada EMK-le keskkonnaregistrisse kantud metsaala kaart, millele on märgitud metsaala katastritunnus, metsaala number ja metsaala piirid, mille kohta toetust taotletakse.

Lõikes 2 loetletakse dokumendid, mida taotleja peab lisaks taotlusele ja metsaala kaardile esitama, juhul kui tal on õigus kasutada põllumajandusmaad või ta tegeleb põllumajandusliku tegevusega. Sel juhul tuleb esitada kõikide põllumajandusmaade loetelu, mida taotlejal on õigus kasutada, sealhulgas andmed püsirohumaa ja kasutatavate põllumajanduskultuuride kohta. See loetelu tuleb esitada maaeluministri määruse „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ lisas 1 esitatud taotluse lisal. Kastutuses olevate põllumajandusmaade kohta tuleb esitada põllumassiivide kaart või kui põllumajandusmaa ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, siis katastri kaart või mõni muu kaardimaterjal. Need dokumendid tuleb esitada EMK-le ainult sel juhul, kui taotleja ei esita neid dokumente koos mõne teise toetuse taotlusega PRIA-le.

Kui taotlejal on õigus kasutada põllumajandusmaad või ta tegeleb põllumajandusliku tegevusega peab ta esitama ka maaeluministri määruse „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ lisas 1 sisalduva nõuetele vastavuse küsimustiku. Eelpool nimetatud küsimustiku peavad esitama ka need taotlejad, kelle valduses ei ole põllumajandusmaad ning kes ei tegele põllumajandusliku tegevusega, kuid kellel on tema kinnisasjal üle 3m³ mahutavusega naftasaaduste ehitis. Kui aga taotlejale ei kohaldu ükski eelpool toodud säte ja ta taotleb vaid käesolevat Natura 2000 toetust erametsamaale, siis ta nõuetele vastavuse küsimustikku täitma ja esitama ei pea. Tegemist on informatiivse küsimustikuga, mille eesmärk on saada ülevaade nendest taotlejale rakenduvatest nõuetest, mille kohta ei ole võimalik saada piisavat teavet olemasolevate registrite kaudu. Küsimused on seotud keskkonna-ning rahva-, looma- ja taimetervise valdkonna nõuetega. Küsimustele vastamisel märgib taotleja jaatava vastuse korral lahtrisse sümboli „X“ ning eitava vastuse korral jätab lahtri täitmata. Küsimustele vastamisel tuleb arvestada, et need kehtivad kogu taotleja valduses oleva ettevõtte / majapidamise / põllumajandusliku majapidamise territooriumi kohta. Vajaduse korral leiab küsimuste täpsemad selgitused ja mõisted otsetoetuste ning MAK 2014–2020 pindala- ja loomapõhiste toetuste juhendist „Abiks taotlejale“

Lõigetes 3–5 on sätestatud nõuded, mis käsitlevad toetuse taotlemist kaasomandis oleva metsaala kohta. Võrreldes eelmise maaelu arengukava perioodiga uus eelnõu siin muudatusi sisse ei too. Endiselt on selle toetuse raames taotlejate jaoks loodud võimalus, et juhul kui kaasomanikud soovivad ühiselt taotleda toetust kaasomandis oleva metsaala kohta, esitavad nad toetuse saamiseks taotluse ühiselt. Sellisel juhul käsitletakse neid ühise taotlejana. Lisaks jääb kehtima säte, et juhul kui kaasomanikud soovivad taotleda toetust kaasomandis olevate erinevate metsaalade kohta, esitavad nad koos taotlusega lisaks kaasomandi kasutamise kokkuleppe. Sellisel juhul esitavad kõik kaasomanikud toetuse saamiseks eraldi taotluse ja igat kaasomanikku käsitletakse eraldi taotlejana. Samuti jääb kehtima säte selle kohta, kui toetust soovib taotleda vaid üks metsaala kaasomanikest. Selleks peab üks kaasomanikest esitama taotlusele lisaks teise kaasomaniku või teiste kaasomanike sellekohase kirjaliku nõusoleku.

Kui toetust taotletakse kaasomandis oleva metsaala kohta, kantakse toetusraha alati ühe kaasomaniku arveldusarvele, olenemata sellest, millist kolmest võimalusest kasutatakse.

Asjaõigusseaduse § 70 lõike 6 järgi kohaldatakse ühisomandile kaasomandi kohta käivaid sätteid, kui ühisomandit sätestavas seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse toetuse andmise alused ja kord kinnisasja võõrandamise korral taotlusega seotud kohustuste üleandmisel ja ülevõtmisel.

Kinnisasja võõrandamise suhtes, mille piires asuva metsaala kohta on esitatud toetuse taotlus, kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artiklis 8 põllumajandusliku majapidamise üleandmise kohta sätestatud.

Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 kohaldamiseks peavad olema võõrandatud kõik kinnistud, millel asuvate metsaalade kohta on esitatud toetuse taotlus.

Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud liikmesriigi kehtestatav üleandmisest/ülevõtmisest teavitamise ajavahemik on eelnõu § 10 lõike 2 kohaselt 22. maist kuni 20. juulini.

Eelnõu § 10 lõike 3 järgi rakendatakse taotlusega seotud kinnisasjade võõrandamisel komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõikes 5 toodud võimalust maksta toetus ka majapidamise üleandjale, kui see on asjakohane. Toetus makstakse üleandjale, kui EMK-d teavitatakse 22. maist kuni 20. juulini kõikidel taotluses näidatud kinnistute võõrandamisest ning esitatakse ülevõtja nõusolek toetuse maksmiseks üleandjale. Samuti tuleb esitada ülevõtja kinnitus selle kohta, et ta võimaldab omandatud kinnistutel kontrollida toetuse saamise nõudeid. Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 2 järgi ei maksta toetust üleandjale, kui kõik toetuse maksmise tingimused ei ole täidetud.

Kui kõikide kinnistute, millel asuvate metsaalade kohta on esitatud toetuse taotlus, võõrandamisest teavitatakse või EMK saab sellest teada pärast 20. juulit, ei maksta toetust võõrandatud kinnistute eest selle kohustuseaasta kohta, millal taotlus esitati.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimine. EMK vaatab lõike 1 kohaselt taotluse ja muud esitatud dokumendid läbi ning kontrollib nendes esitatud andmete õigsust ning taotleja, metsamaa ja taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele. EMK teeb kohapealset kontrolli vähemalt 5% taotlejate juures, sealhulgas kontrollib looduskaitseaduse ja metsaseaduse nõuete täitmist. Kui taotleja või taotleja esindaja viibib kohapealse kontrolli tegemise juures, siis vajaduse korral näitab ta ette katastriüksuse piirimärgid või metsaala piiri. Nõuetele vastavuse nõudeid kontrollivad lõike 2 kohaselt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõikes 1 nimetatud asutused: PRIA, Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet ja Keskkonnainspeksioon.

Keskkonnainspeksioon teavitab lõike 3 kohaselt EMKd nendest taotlejatest, kes on kohustuseaasta jooksul rikkunud looduskaitseadusest ja metsaseadusest tulenevaid nõudeid ning kelle suhtes on tehtud ettekirjutus. EMK kontrollib lõike 4 kohaselt karistusregistrit, kas taotleja kohta on sinna kantud karistusandmeid kohustuseaastal toime pandud looduskaitseaduse ja metsaseaduse nõuete rikkumiste kohta. Ettekirjutused ja rikkumised võetakse arvesse toetuse määramisel.

Lõikes 5 on sätestatud põhimõte, mille kohaselt metsaala pindala mõõtmise korral kohaldatakse komisjoni määruse (EL) nr 809/2014 artikli 38 lõikes 4 sätestatud kahekordset mõõtmishälvet, mis tähendab, et maksimaalne lubatud mõõtmishälve on 2,5 meetrit.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse toetuse vähendamine. Selle kohaselt otsustab EMK toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras. Toetuse vähendamine võib olla põhjustatud erinevat tüüpi nõuetele mittevastavusest.

Kui EMK on kontrolli käigus teinud kindlaks, et metsaala tegelik pindala erineb taotlusel märgitud pindalast, otsustab EMK taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 19 kohaselt.

Kui taotleja ei esita kõiki § 9 lõike 2 punktides 1–3 sätestatud andmeid põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, kuid mille kohta ta ei taotle toetust, otsustab EMK taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 16 kohaselt.

Kui PRIA, Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet või Keskkonnainspeksioon on kontrolli käigus teinud kindlaks, et taotleja on kohustuseaastal rikkunud §-s 8 sätestatud nõuetele süsteemi nõudeid, otsustab EMK toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklite 38–41 ja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklite 73–75 kohaselt.

Kui taotleja on kohustuseaastal rikkunud looduskaitseseaduse või metsaseaduse nõuet ja Keskkonnainspeksioon on teinud selle kohta ettekirjutuse või karistusregistrisse on rikkumise kohta kantud karistusandmed, otsustab EMK taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 kohaselt rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades.

Kui EMK ei tuvasta kohapealse kontrolli käigus § 7 lõikes 2 nimetatud katastriüksuse piiripunktidega ühtivaid metsaala piiripunkte, otsustab EMK taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 kohaselt rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades.

Rikkumise raskusaste sõltub eelkõige mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse nende nõuete taotletavat eesmärki, mida ei ole järgitud. Rikkumise ulatus sõltub eelkõige rikkumise mõjust kogu tegevusele. Rikkumise kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõju mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevuse liigiga eelmise nelja aasta või kogu programmiperioodi 2014–2020 jooksul või seoses analoogselt meetmega programmiperioodi 2007–2013 jooksul.

Kui taotleja esitab taotluse pärast taotluse esitamise tähtpäeva, otsustab EMK taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 13 kohaselt.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse toetuse täieliku ja osalise rahuldamise ning rahuldamata jätmise otsuse tegemine. Lõikes 1 on sätestatud, et toetuse täieliku ja osalise rahuldamise ning rahuldamata jätmise otsuse teeb EMK kohustuseaastale järgneva aasta 30. aprilliks. Lõikes 2 sätestatakse, et EMK teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses sätestatud alustel.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse toetuse maksmise kord, mille kohaselt teeb PRIA EMKlt saadud taotluse täieliku või osalise rahuldamise otsuse alusel toetuse maksmise otsuse. PRIA maksab toetuse taotleja arvelduskontole kohustuseaastale järgneva aasta 30. juuniks. EMKlt saadud rahuldamata jätmise otsuse alusel teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse.

Toetust ei maksta ka juhul, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist on selgunud, et taotleja ei ole täitnud toetuse saamise nõudeid või kui tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), komisjoni määrus (EL) nr 702/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2014, lk 1–75), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud

halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73) ning komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Natura 2000 toetuse lisamisega MAK 2014–2020 meetmete nimekirja on Põllumajandusministeerium märkimisväärselt panustamas Eesti looduskaitse ja loodusväärtuste säilitamisse. Natura 2000 erametsamaade omanikud saavad riigilt rahalise kompensatsiooni, hüvitamaks võimalikku tulu, mis neil looduskaitsete piirangute tõttu muidu saamata jääks.

MAK 2014–2020 sisalduva Natura 2000 erametsa toetuse struktuur ja sisu jäävad võrreldes eelmise maaelu arengukava perioodiga suuresti samaks. Toetuse taotlemine ja toetuse menetlemise protsess taotleja jaoks uuel perioodil keerulisemaks ei muutu.

Põllumajandusministeeriumi eesmärgiks on olnud võimalikult lihtne, selge ja kindlate õigusraamidega Natura 2000 erametsa meede ja selle rakendusmäärus. Kogu eelmise maaelu arengukava perioodi jooksul on taotleja jaoks meedet lihtsustatud. Samuti on püütud meetme rakendamist muuta kuluefektiivsemaks, võttes kasutusele erinevaid infotehnoloogilisi lahendusi (paremad ja täpsemad andmebaasid ja kaardirakendused, taotlemise protsess tervikuna, sh e-taotlemine jne).

Natura 2000 erametsatoetusest, selle kohaldamisest, mõjust ja reeglitest on juttu ka MAK 2014–2020 peatükis 8.2.10.2.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Natura 2000 toetust erametsamaale rahastatakse MAK 2014–2020 peatüki 10.3.10 kohaselt 75% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist ning 25% ulatuses Eesti riigi eelarvest. MAK 2014–2020 meetme 12 kogueelarve on 32 666 000 eurot, millest tegevuse liigi „Natura 2000 toetus erametsamaale” kogueelarveks on MAK 2014–2020 peatükkide 11.1.4 ja 11.4.2.2 kohaselt 28 000 000 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu väljatöötamisse olid kaasatud EMK, PRIA, Eesti Erametsaliit ja Keskkonnaministeerium. Eelnõu ettevalmistamise käigus toimus üks nõupidamine ja peeti kirjavahetust, mille käigus esitati ja koondati eespool nimetatud poolte ettepanekud. Kõik ettepanekud arutati omavahel läbi ja võimalusel arvestati nendega määruse eelnõu koostamisel.

Eelnõu esitati koostööstamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises koostööstamise süsteemis EIS. Mõlemad ministeeriumid koostööstasid eelnõu märkustega. Märkused ning nende arvestamine ja mitteametamine on esitatud seletuskirja lisas. Eelnõu saadeti informatsiooniks ka MAK 2014–2020 seirekomisjonile.

(allkirjastatud digitaalselt)
Ants Noot
Kantsler